

Załącznik do Uchwały Nr XLVII/288/2018 Rady Gminy Konopnica z dnia 30 maja 2018r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY KONOPNICA NA LATA 2018–2021**

Wprowadzenie

Podstawowym celem, jaki ma realizować Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Konopnica jest wyznaczenie zasadniczych kierunków działań oraz kluczowych zadań, jakie należy zrealizować w celu poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego gminy. Jest to dokument posłkowy, mający wskazywać kierunki działań dotyczących finansowania

i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Obowiązek opracowania Programu określony jest w art. 87 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i ma na celu między innymi zahamowanie procesów degradacji zabytków, doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania, wyeksponowanie poszczególnych zabytków czy też podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.

Program opieki nad zabytkami jest elementem samorządowej polityki strategicznej służącym podejmowaniu działań w celu poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego na terenie gminy.

1. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawa prawna do przygotowania i wdrożenia gminnego programu opieki nad zabytkami zawarta jest w ustawie z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r., poz. 2187). Zgodnie z jego treścią, zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami na okres 4 lat.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Programy te są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Z realizacji programów opieki nad zabytkami zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Gminny program opieki nad zabytkami ma na celu przede wszystkim:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających

z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,

- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,

- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania,

- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,

- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,

- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami

Konstytucja RP

Najważniejszym aktem prawnym obowiązującym w polskim systemie prawnym jest Konstytucja RP. Zgodnie z treścią art. 5 Konstytucji RP "Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...)". Tak więc obowiązek ochrony zabytków, a także dawnych dóbr kultury jest konstytucyjnym obowiązkiem państwa.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2017, poz. 2187 z późn. zm.)

Zgodnie z zapisami Ustawy ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu trwałe zachowanie zabytku, kontrolę stanu zachowania, zapobieganie zagrożeniom, a także uwzględnienie zadań ochronnych w zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Organami ochrony zabytków są:

- minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu (art. 4):

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych, finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za

granicę;

- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art.5 Ustawy stanowi, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega na:

- zapewnieniu warunków do naukowego badania i dokumentowania zabytku, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

W art.6, ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. W myśl przepisu, ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania):

1. zabytki nieruchome będące w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa,
- dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami, innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2. zabytki ruchome będące w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2018r. poz. 574),
- instrumentami muzycznymi,
- wytworami sztuki ludowej, rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi;

3. zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ustawa w szeregu artykułów definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W artykułach: art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72 szczegółowo określono obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, stanowiących własność samorządu bądź będących w jego posiadaniu.

Artykuł 21 Ustawy stanowi, że podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy jest ewidencja zabytków. Art. 22 ust. 4 wyznacza wójta (burmistrza, prezydenta miasta) jako organ właściwy do prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. Zgodnie z ust. 5 tego samego artykułu w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Obowiązek samorządu dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu opieki nad zabytkami zawarty jest w art. 87 Ustawy. Zgodnie z jego zapisami program winien być opracowany na okres 4 lat i ma służyć celom określonym w Ustawie.

Program przyjmowany jest przez radę gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, a następnie ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Co 2 lata władze gminy sporządzają sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawiane jest radzie gminy.

Ustawa o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017r. poz. 1875z późn. zm.)

Zgodnie z art. 7, ust. 1 pkt. 9 Ustawy o samorządzie gminnym zadaniem własnym gminy jest „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty (...). W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowych.

Przepisy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad nimi zostały ujęte w wielu aktach prawnych, m.in. w:

-Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2017 r. poz. 1332 z późn. zm.),

-Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.

- U. z 2017 r. poz. 1073 z późn. zm.),
- Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz. 799)
 - Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r. poz. 121),
 - Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2018 r. poz. 723 z późn. zm.),
 - Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 142 z późn. zm.),
 - Ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 862 z późn. zm.),
 - Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2018 r. poz. 720),
 - Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2018r. poz. 574),
 - Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2018 r. poz. 217 z późn. zm.),
 - Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661).

3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017

Brak nowego na lata 2018-2021; planowany

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014–2017 to efekt wykonania upoważnienia ustawowego, zawartego w artykułach 84 i 85, ust. 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 czerwca 2014 roku.

Głównym celem Programu jest „wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”. Cel ten ma być

realizowany za pomocą trzech celów szczegółowych:

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce
2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków
3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 oraz Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 zawiera strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zaś uszczegółowienie powyższego zawarte zostało w Uzupełnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020. Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w celu wspierania działalności kulturalnej, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004– 2013”.

Program ten zawiera następujące priorytety:

Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.

Realizacja działań w ramach priorytetu ma na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Wykonanie założeń pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno–finansowych w sferze ochrony zabytków.

Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne.

Działanie 1. 3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Z kolei w Uzupelnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020, znajduje się ważny z punktu widzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami, Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”. Priorytet I tego Programu zawiera zapisy dotyczące rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Cele tego priorytetu są następujące:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także liczby stanowisk archeologicznych),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków, muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granic oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.) to dokument mający długofalowy charakter, wyznaczający kierunki rozwoju województwa lubelskiego do 2030 roku, w którym jako jeden z priorytetów wskazano ochronę i pomnażanie dziedzictwa kulturowego oraz jego wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju społecznego. W zapisach poświęconych ochronie dziedzictwa kulturowego podkreślona została potrzeba ochrony krajobrazu kulturowego głównych ośrodków turystycznych. Zwrócono uwagę na potencjał Lubelszczyzny, jakim niewątpliwie jest wielokulturowość. Wskazana również została potrzeba umacniania publicznego charakteru

zadań samorządów w dziedzinie kultury i dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie zapewnienie systemowych warunków ich finansowania. Podkreślono konieczność wykorzystywania dziedzictwa kulturowego regionu jako elementu wzbogacenia rynku pracy, a także stworzenia sprawnego systemu finansowania rewaloryzacji zabytków.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego jako cele strategiczne zagospodarowania przestrzennego wskazuje:

- poprawę jakości środowiska kulturowego poprzez ochronę wartości regionalnych,
- rewaloryzację zasobów zabytkowych,
- kształtowanie rozwoju w ciągłości (kontynuacji) historycznej i kulturowej,
- porządkowanie struktury przestrzennej celem optymalizacji intensywności zabudowy i poprawy estetyki krajobrazu województwa.

Jako jeden z głównych celów dokumentu wskazano ochronę i pomnażanie dziedzictwa kulturowego oraz jego wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju społecznego i gospodarczego. Według założeń cel ten ma być realizowany poprzez:

- umacnianie publicznego charakteru zadań samorządów w dziedzinie kultury i dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie zapewnienie systemowych warunków ich finansowania,
- tworzenie warunków ochrony i promowania dziedzictwa kulturowego regionu jako miejsca spotkań trzech różnych kultur: łacińskiej, prawosławnej i żydowskiej,
- tworzenie warunków powszechnej dostępności dóbr kultury niezależnie od środowiska społecznego i miejsca zamieszkania.

Za priorytety i najważniejsze kierunki działań w zakresie ochrony obiektów dziedzictwa kulturowego w województwie uznano:

- prowadzenie ochrony konserwatorskiej poprzez konserwację będącą działaniem zmierzającym do permanentnego utrzymania zabytków w stanie gwarantującym zachowanie ich wartości, rewaloryzacje i adaptacje do nowych funkcji oraz „kontynuacje” czyli tworzenie współczesnego otoczenia zabytków w nawiązaniu do tradycji,

- kształtowanie harmonijnego krajobrazu kulturowego,
- tradycja i tożsamość kulturowa – utrzymanie ciągłości tradycji i tożsamości ludności z miejscem zamieszkania,
- rozwój aktywności kulturalnej.

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

Strategia Rozwoju Gminy Konopnica na lata 2016–2022 -

Przyjęta uchwałą Rady Gminy Nr XXV/159/2016 z dnia 30 sierpnia 2016 r. Strategia Rozwoju Gminy Konopnica jest podstawowym dokumentem planistycznym określającym kierunki rozwoju gminy w kolejnych latach. Obejmuje strategiczne obszary rozwojowe oraz cele podstawowe i szczegółowe wyznaczone w oparciu o przyjęte założenia. Horyzont czasowy jakim objęta jest Strategia wiąże się z perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2014 – 2020.

Jako jeden z kluczowych obszarów w rozwoju gminy Strategia wskazuje sferę dziedzictwa kulturowo – przyrodniczego. Dokument zakłada wzrost rozpoznawalności marki lokalnej gminy Konopnica w nowatorski sposób eksponującej zalety, lokalne produkty, walory przyrodnicze oraz historyczne, przy jednoczesnej rewitalizacji przestrzeni gminy oraz odnowieniu obiektów o wartości historycznej, z dawnym grodziskiem w Motyczu jako ważnym centrum aktywności, generującym zainteresowanie turystów.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Konopnica

Studium zostało przyjęte uchwałą Rady Gminy Konopnica Nr XLVI/252/2010 z dnia 30 września 2014 r. Określa politykę przestrzenną gminy w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego. W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków dokument ten, w odniesieniu do środowiska kulturowego przewiduje następujące, generalne kierunki działań o charakterze ochronnym:

- ochrona, konserwacja, rewaloryzacja i rewitalizacja historycznej substancji i struktury zabytkowej, w tym rehabilitacja zasobów mieszkaniowych;
- rewaloryzacja najcenniejszych założeń kompozycyjnych i krajobrazowych;
- ochrona zabytkowych założeń sakralnych świadczących o przenikaniu się kultur wschodu i zachodu;

- ochrona najcenniejszych obszarów archeologicznych;
- ochrona krajobrazu kulturowego przez, między innymi, powołanie nowych form krajobrazu kulturowego, takich jak parki kulturowe i strefy ochrony konserwatorskiej.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Konopnica na lata 2016 – 2023

Program nie sytuuje stref zdegradowanych na obszarach gminy, na których znajdują się chronione obiekty zabytków.

5. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Konopnica

5.1 Rys historyczny

Pierwsze stałe osady słowiańskie na terenie obecnej gminy Konopnica pojawiły się między VI, a X w n.e., między innymi grodzisko w Motyczu. Przebiegał wówczas tędy główny szlak handlowy na Ruś. Motycz pełnił wiodącą rolę w stosunku do innych miejscowości aż do XIV w. Był dwukrotnie lokowany przez Władysława Łokietka w 1317 i 1330 roku.

Od połowy XV w. wzrasta rola wsi Konopnica. Pierwsza znana wzmianka o tej miejscowości pochodzi z 1342 r. Wówczas na mocy dokumentu królewskiego wystawionego przez Kazimierza Wielkiego, Konopnica jako wieś królewska została przekazana wójtostwu lubelskiemu. Już wtedy wójt posługiwał się pieczęcią z "pół-koźłem", do której nawiązuje dzisiejszy herb.

W połowie lat siedemdziesiątych XIV wieku doszło do sporu między ówczesnym starostą lubelskim Piotrem ze Szczekocin, a wójtem. W jego wyniku wieś Konopnica straciła wójta i przeszła w posiadanie starostów od których później nabyła ją rada miejska.

Z nieznanych bliżej powodów Konopnica znalazła się w rękach starosty lubelskiego, Włodka z Charbinowic, i została przez jego syna, Piotra, sprzedana za 600 grzywien mieszczanom lubelskim. W 1400 roku wieś została nabyta przez miasto Lublin. Kazimierz IV

Jagiellończyk w 1453 wyraził zgodę na sprzedaż Konopnicy przez Jana Pieczenia, wójta lubelskiego na rzecz lubelskiego szpitala św. Ducha.

Znana jest także pierwsza wzmianka o kościele z 1400 z kronik Jana Długosza mówiąca o kościele w "Conopniczy". Późniejsze dokumenty z 1428 świadczą o istnieniu drewnianej świątyni pod wezwaniem św. Katarzyny. Szkoła parafialna notowana jest od 1453.

W roku 1535 król Zygmunt Stary potwierdził przywilej Władysława Jagiełły z roku 1400 na mocy którego Konopnica została inkorporowana i przeniesiona na prawo magdeburskie.

Najstarszymi wsiami na terenie gminy, o pochodzeniu wczesnośredniowiecznym, są: Motycz, Konopnica, Radawiec, Uniszowice i Zemborzyce. Miejscowości Radawczyk i Sporniak pochodzą prawdopodobnie z końca XVIII w. Inne wsie z XIX w. Nazwy niektórych wsi wywodzą się od imion dzieci właścicieli dóbr ziemskich. Uposażali oni swe potomstwo folwarkami, stąd nazwy: Marynin, Pawlin, Stasin, czy Tereszyn.

Wojny i najazdy drugiej połowy XVII wieku i pierwszej XVIII przynoszą spustoszenie. Po wojnach kozackich i szwedzkich miasto sprzedało Konopnicę Janowi z Targowiska Gałęzowskiemu, staroście wawolnickiemu, pierwszemu prywatnemu właścicielowi. Od 1691 roku dobra stanowiły własność Adama Siekierzyńskiego i aż do 1798 roku pozostawały w rękach rodziny Siekierzyńskich, kiedy to zostały podzielone.

W wyniku trzeciego rozbioru Polski, do którego doszło w 1795 roku, Konopnica znalazła się na obszarze zaboru austriackiego. W roku 1809 wieś została włączona do Księstwa Warszawskiego. W 1815 znalazła się w Królestwie Kongresowym w zaborze rosyjskim.

Istniejący obecnie kościół p.w. Wniebowzięcia NMP powstał na początku XX wieku. Budynek ten wymurowano w 1905 roku z inicjatywy ks. Jana Kureczki, ówczesnego proboszcza. Konsekracji dokonał biskup Franciszek Jaczewski 24 czerwca 1906 roku. Około 1906 roku wybudowano także użytkowaną do dziś plebanię, zaś około 1910– murowaną

stajnię z oborą i spichlerzem. Starsza jest stojąca w ogrodzie za plebanią dzwonnica z roku 1781.

W czasie II wojny światowej, od września 1939 do lipca 1944 gmina znajdowała się pod okupacją niemiecką jako część Generalnego Gubernatorstwa.

Okupacja niemiecka przyniosła wiele cierpień mieszkańcom obecnej gminy Konopnica, którzy nie potrafili pogodzić się z utratą niepodległości przez Polskę i walczyli o wolność ojczyzny wszelkimi możliwymi sposobami. Przynosiło to jednak odwety ze strony niemieckiego okupanta, co poświadczają groby zabitych w Tereszynie i Radawcu Dużym, a także na cmentarzu w Motyczu. Na terenie gminy działały jednostki wszystkich formacji zbrojnych Polski Podziemnej. Do szczególnie zasłużonych należał pochodzący z Motycza Stanisław Łukasik ps. Ryś, dowódca oddziału AK, twórca i wykładowca szkoły podoficerskiej w Motyczu. Był organizatorem wielu brawurowych akcji, wraz ze swoim oddziałem uczestniczył w Akcji Burza. Zdradzony podczas próby ucieczki na zachód, został osądzony i stracony 07.03.1949 r. wraz z m.in. Hieronimem Dekutowskim. W 1994 r. zrehabilitowany.

W nocy z 22 na 23 lipca 1944 roku Lublin i jego okolice zostały „wyzwolone” przez Armię Czerwoną.

Po zakończeniu wojny gmina Konopnica przez lata rozwijała swój naturalny potencjał rolniczy. W latach dziewięćdziesiątych zaczęła po woli ten charakter tracić, stała się za to bardzo atrakcyjnym miejscem do osiedlania się i prowadzenia działalności gospodarczej dla mieszkańców Lublina.

W ostatnich latach część gminy została włączona w granice administracyjne Lublina.

5.2 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 22 Ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw prezydent (burmistrz) miasta prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu miasta. W związku z zapisami w/w ustawy w gminnej ewidencji zabytków znajdują się:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków (w tym nieruchome zabytki archeologiczne);
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Tabela 1. Zabytki wpisane do rejestru zabytków województwa lubelskiego

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Nr rejestru
1	Motycz	Zespół dworsko - parkowy	A/958
2	Motycz	Grodzisko wczesnośredniowieczne	C/17

Tabela 2. Zabytki wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt
1	Konopnica	Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP wraz z ogrodzeniem
2	Konopnica	Stara plebania
3	Konopnica	Park dworski
4	Tereszyn	Obelisk na miejscu kaźni, cmentarz 1939 - 1944
5	Tereszyn	Cmentarz pomordowanych
6	Kozubszczyzna	Zespół dworca kolejowego
7	Motycz	Organistówka w zespole kościoła pw. Matki Bożej Anielskiej
8	Motycz	Cmentarz parafialny

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021

9	Radawiec Duży	Park dworski
10	Radawiec Duży	Mogiła zbiorowa ludności Radawca

Tabela 3. Zabytki wpisane do gminnej ewidencji zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt
1	Konopnica	Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP, 1905 r.
2	Konopnica	Ogrodzenie kościoła parafialnego, 1930 r.
3	Konopnica	Stara plebania, początek. XX w.
4	Konopnica	Park dworski, XIX/XX w.
5	Tereszyn	Obelisk na miejscu kaźni, cmentarz 1939 – 1944
6	Tereszyn	Cmentarz pomordowanych
7	Kozubszczyzna	Zespół dworca kolejowego –budynek dworca, ok. 1890 r.
8	Kozubszczyzna	Zespół dworca kolejowego – dom mieszkalny, ok. 1890 r.
9	Kozubszczyzna	Zespół dworca kolejowego – dom mieszkalny, ok. 1890 r.
10	Motycz	Organistówka w zespole kościoła pw. Matki Bożej Anielskiej, około 1910 r.
11	Motycz	Cmentarz parafialny, 1922 r.
12	Motycz	Dwór w zespole dworsko-parkowym, XIX/XX w.
13	Motycz	Park z zespole dworsko-parkowym, XIX/XX w.
14	Motycz	Grodzisko wczesnośredniowieczne, VIII/IX w.
15	Radawiec Duży	Park dworski, XIX/XX w.
16	Radawiec Duży	Mogiła zbiorowa ludności Radawca 1941, pomnik 1988

Tabela 4. Wykaz stanowisk archeologicznych

1	78-80/14-1	stanowisko archeologiczne	Konopnica	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
2	78-80/15-2	stanowisko archeologiczne	Konopnica	osada z wczesnego średniowiecza
3	78-80/16-3	stanowisko archeologiczne	Konopnica	osada z wczesnego średniowiecza

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021

4	78-80/17-4	stanowisko archeologiczne	Konopnica	osada z wczesnego średniowiecza
5	78-80/29-2	stanowisko archeologiczne	Konopnica	osada z wczesnego średniowiecza
6	78-80/30-3	stanowisko archeologiczne	Konopnica	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z wczesnego średniowiecza
7	78-80/31-4	stanowisko archeologiczne	Konopnica	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
8	78-80/32-5	stanowisko archeologiczne	Konopnica	osada z wczesnego średniowiecza
9	78-80/33-6	stanowisko archeologiczne	Konopnica	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
10	78-80/45-8	stanowisko archeologiczne	Konopnica	śląd osadniczy z okresu pradziejowego i wczesnego średniowiecza
11	77-80/18-1	stanowisko archeologiczne	Konopnica	osada pradziejowa
12	78-80/25-29	stanowisko archeologiczne	Kozubszczyzna	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
13	78-80/26-1	stanowisko archeologiczne	Kozubszczyzna	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
14	78-80/27-2	stanowisko archeologiczne	Kozubszczyzna	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z wczesnego średniowiecza
15	78-80/28-1	stanowisko archeologiczne	Kozubszczyzna	śląd osadniczy z okresu pradziejowego i wczesnego średniowiecza
16	78-80/34-7	stanowisko archeologiczne	Kozubszczyzna	osada pradziejowa, osada z wczesnego średniowiecza
17	78-80/44-3	stanowisko archeologiczne	Kozubszczyzna	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza i z okresu nowożytnego
18	78-80/47-4	stanowisko archeologiczne	Kozubszczyzna	osada pradziejowa

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021

19	77-80/19-2	stanowisko archeologiczne	Lipniak	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
20	78-80/46-9	stanowisko archeologiczne	Marynin	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada nowożytna
21	78-80/1-1	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada pradziejowa
22	78-80/19-23	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
23	78-80/20-24	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
24	78-80/24-28	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
25	77-80/77-6	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
26	77-80/94-1	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
27	77-80/103-18	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
28	78-80/2-1a	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada pradziejowa, śląd osadniczy z wczesnego
29	78-80/18-22	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
30	78-80/21-25	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego i z wczesnego średniowiecza
31	78-80/22-26	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z wczesnego średniowiecza
32	78-80/23-27	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada z wczesnego średniowiecza
33	78-80/42-30	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego i z wczesnego średniowiecza

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021

34	78-80/43-31	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada pradziejowa
35	77-80/1-2	stanowisko archeologiczne	Motycz	grodzisko z okresu wczesnego średniowiecza
36	77-79/5-8	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada pradziejowa
37	77-79/49-4	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z wczesnego średniowiecza
38	77-80/78-7	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z wczesnego średniowiecza
39	77-80/79-8	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
40	77-80/80-9	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada pradziejowa, osada z wczesnego średniowiecza
41	77-80/81-10	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z wczesnego średniowiecza
42	77-80/82-11	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada pradziejowa
43	77-80/83-12	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
44	77-80/95-2	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada pradziejowa i z wczesnego średniowiecza
45	77-80/96-3	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z wczesnego średniowiecza
46	77-80/97-4	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
47	77-80/98-5	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada pradziejowa, śląd osadniczy z wczesnego
48	77-80/99-14	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada pradziejowa, osada z wczesnego średniowiecza

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021

49	77-80/100-15	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z wczesnego średniowiecza
50	77-80/101-16	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada pradziejowa
51	77-80/102-17	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego i z wczesnego średniowiecza
52	77-80/104-19	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
53	77-80/105-20	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
54	77-80/106-21	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, ślad
55	77-80/107-32	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada średniowieczna
56	77-80/108-33	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada z wczesnego średniowiecza
57	77-80/109-34	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada średniowieczna
58	78-79/2-35	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
59	77-80/118-35	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z wczesnego średniowiecza, osada
60	77-80/119-36	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada
61	77-79/3-6	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
62	77-79/4-7	stanowisko archeologiczne	Motycz	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
63	77-80/1-2	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada przygodowa z wczesnego średniowiecza

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021

64	77-80/75-4	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada pradziejowa, osada z wczesnego średniowiecza, osada
65	77-80/74-3	stanowisko archeologiczne	Motycz	osada pradziejowa, osada nowożytna
66	77-79/61-9	stanowisko archeologiczne	Motycz Józefin	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
67	77-80/88-3	stanowisko archeologiczne	Motycz Józefin	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
68	77-79/6-1	stanowisko archeologiczne	Motycz Józefin	osada pradziejowa
69	77-79/51-6	stanowisko archeologiczne	Motycz Leśny	śląd osadniczy z okresu pradziejowego i z wczesnego średniowiecza
70	77-79/46-1	stanowisko archeologiczne	Motycz Leśny	osada pradziejowa
71	77-79/47-2	stanowisko archeologiczne	Motycz Leśny	osada pradziejowa, śląd osadniczy z wczesnego
72	77-79/48-3	stanowisko archeologiczne	Motycz Leśny	osada pradziejowa, osada z wczesnego średniowiecza
73	77-79/52-7	stanowisko archeologiczne	Motycz Leśny	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
74	78-79/45-3	stanowisko archeologiczne	Pawlin	osada nowożytna
75	78-79/46-4	stanowisko archeologiczne	Pawlin	śląd osadniczy z okresu pradziejowego i z wczesnego średniowiecza, osada nowożytna
76	78-79/47-5	stanowisko archeologiczne	Pawlin	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza, osada nowożytna
77	78-79/48-6	stanowisko archeologiczne	Pawlin	śląd osadniczy z okresu pradziejowego i z wczesnego średniowiecza, osada

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021

78	78-79/49-7	stanowisko archeologiczne	Pawlin	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z
79	78-79/50-8	stanowisko archeologiczne	Pawlin	osada pradziejowa, śląd osadniczy z wczesnego
80	78-79/51-9	stanowisko archeologiczne	Pawlin	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza, owr
81	78-79/52-12	stanowisko archeologiczne	Pawlin	osada pradziejowa, osada nowożytna
82	78-80/37-3	stanowisko archeologiczne	Pawlin	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z wczesnego średniowiecza
83	78-80/38-4	stanowisko archeologiczne	Pawlin	śląd osadniczy z okresu pradziejowego i z wczesnego średniowiecza
84	78-79/44-2	stanowisko archeologiczne	Pawlin	osada nowożytna
85	78-79/3-1	stanowisko archeologiczne	Pawlin	osada pradziejowa
86	79-80/43-1	stanowisko archeologiczne	Radawczyk Drugi	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
87	78-80/6-2	stanowisko archeologiczne	Radawczyk Drugi	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
88	78-80/7-3	stanowisko archeologiczne	Radawczyk Drugi	osada pradziejowa
89	78-80/9-5	stanowisko archeologiczne	Radawczyk Drugi	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
90	78-80/10-6	stanowisko archeologiczne	Radawczyk Drugi	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
91	78-80/11-7	stanowisko archeologiczne	Radawczyk Drugi	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
92	79-80/44-1	stanowisko archeologiczne	Radawczyk Drugi	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
93	79-80/57-11	stanowisko archeologiczne	Radawczyk Drugi	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
94	79-80/58-12	stanowisko archeologiczne	Radawczyk Drugi	osada pradziejowa

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021

95	78-80/41-7	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
96	78-80/13-2	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	śląd osadniczy z okresu pradziejowego i z wczesnego średniowiecza
97	78-79/33-10	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza, owr
98	78-79/35-12	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	osada z wczesnego średniowiecza, osada średniowieczna i
99	78-79/36-13	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada nowożytna
100	78-79/37-14	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	osada nowożytna
101	78-79/38-15	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada nowożytna
102	78-79/39-16	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	osada nowożytna
103	78-79/42-19	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	osada nowożytna
104	78-79/43-20	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	osada pradziejowa i nowożytna
105	78-80/35-1	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
106	78-80/36-2	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
107	78-79/32-9	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	osada nowożytna
108	78-79/41-18	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	osada nowożytna
109	78-79/31-8	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	osada z wczesnego średniowiecza i średniowiecza

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021

110	78-79/34-11	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
111	78-79/40-17	stanowisko archeologiczne	Radawiec Duży	śląd osadniczy z okresu pradziejowego i z okresu nowożytnego
112	78-80/39-5	stanowisko archeologiczne	Radawiec Mały	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
113	79-80/38-1	stanowisko archeologiczne	Radawiec Mały	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
114	79-80/39-2	stanowisko archeologiczne	Radawiec Mały	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
115	79-80/41-4	stanowisko archeologiczne	Radawiec Mały	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
116	79-80/42-5	stanowisko archeologiczne	Radawiec Mały	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
117	79-80/47-8	stanowisko archeologiczne	Radawiec Mały	śląd osadniczy z okresu pradziejowego i z wczesnego średniowiecza
118	78-80/40-6	stanowisko archeologiczne	Radawiec Mały	osada pradziejowa
119	79-79/21-9	stanowisko archeologiczne	Radawiec Mały	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
120	79-79/22-10	stanowisko archeologiczne	Radawiec Mały	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
121	79-79/23-11	stanowisko archeologiczne	Radawiec Mały	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
122	79-80/40-3	stanowisko archeologiczne	Radawiec Mały	śląd osadniczy z okresu pradziejowego i z wczesnego średniowiecza
123	79-80/45-6	stanowisko archeologiczne	Radawiec Mały	osada z wczesnego średniowiecza
124	79-80/46-7	stanowisko archeologiczne	Radawiec Mały	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z wczesnego średniowiecza

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021

125	78-79/29-1	stanowisko archeologiczne	Sporniak	osada nowożytna
126	77-79/50-5	stanowisko archeologiczne	Sporniak	osada pradziejowa, ślad osadniczy z wczesnego
127	78-79/30-2	stanowisko archeologiczne	Sporniak	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
128	78-80/3-1	stanowisko archeologiczne	Stasin	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
129	78-80/4-2	stanowisko archeologiczne	Stasin	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
130	78-81/43-1	stanowisko archeologiczne	Stasin	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
131	77-80/17-1	stanowisko archeologiczne	Szerokie	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
132	77-80/48-4	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
133	77-80/58-14	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
134	77-80/84-1	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	śląd osadniczy z okresu pradziejowego i z
135	77-80/91-4	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
136	77-80/47-3	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	osada pradziejowa
137	77-80/49-5	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	osada z wczesnego średniowiecza
138	77-80/50-6	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	osada pradziejowa i z wczesnego średniowiecza
139	77-80/51-7	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	osada pradziejowa
140	77-80/52-8	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z wczesnego średniowiecza
141	77-80/53-9	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021

142	77-80/54-10	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada z wczesnego średniowiecza
143	77-80/55-11	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	osada z wczesnego średniowiecza
144	77-80/56-12	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	osada z wczesnego średniowiecza
145	77-80/57-13	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	osada pradziejowa, śląd osadniczy z wczesnego
146	77-80/70-15	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	osada z wczesnego średniowiecza
147	77-80/71-16	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	osada z wczesnego średniowiecza
148	77-80/72-17	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	śląd osadniczy z wczesnego średniowiecza
149	77-80/73-18	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	osada pradziejowa
150	77-80/89-2	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	osada pradziejowa, osada z wczesnego
151	77-80/90-3	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
152	77-80/110- 19	stanowisko archeologiczne	Uniszowice	śląd osadniczy z okresu pradziejowego, osada
153	78-81/42-4	stanowisko archeologiczne	Zemborzyce Podleśne	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
154	79-81/94-1	stanowisko archeologiczne	Zemborzyce Podleśne	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
155	79-81/95-2	stanowisko archeologiczne	Zemborzyce Podleśne	śląd osadniczy z okresu pradziejowego
156	79-81/96-2	stanowisko archeologiczne	Zemborzyce Podleśne	śląd osadniczy z okresu pradziejowego

157	79-81/97-3	stanowisko archeologiczne	Zemborzyce Podleśne	śląd osadniczy z okresu
158	78-80/12-1	stanowisko archeologiczne	Zemborzyce Tereszyńskie	osada z wczesnego średniowiecza

5.3 Zabytki o największym znaczeniu dla gminy

Zespół dworsko – parkowy w Motyczu

Dobra w Motyczu wymieniane są już w XV wieku jako folwark należący do rodziny Firlejów. Nie wiadomo jak wyglądał dwór w wiekach XVI i XVII, kolejne wzmianki o budynkach dworskich pochodzą dopiero z wieku XVIII. Inwentarz budynków folwarcznych z 1726 odnotowuje dwór otoczony drewnianym parkanem, do którego wjeżdżało się drogą od strony Lublina, przez wrota zbite z tarcic. Budynek był parterowy, zbudowany z drewna sosnowego, w momencie spisywania inwentarza wymagał pilnego remontu. Motycz od października 1879 należał do Szweda, barona Rudolfa Ottona von Buxhoevdena, który był w latach 1869-1876 naczelnikiem powiatu lubelskiego.

Obecnie istniejący obiekt wybudowany został na przełomie XIX/XX wieku przez właścicieli Motycza, rodzinę Węglińskich. W rękach rodziny był do 1944 roku, po wojnie został przejęty na urząd gminy, a następnie przekazany Przedsiębiorstwu Produkcji Rolnej w Motyczu. W budynku znajdowała się szkoła oraz biblioteka publiczna. W 1991 roku dworek został wyremontowany. Obecnie należy do prywatnego właściciela, który w 1998 roku otrzymał nagrodę I stopnia Ministra Kultury "Za przeprowadzenie kompleksowego remontu dworu w Motyczu oraz wzorowe uporządkowanie jego otoczenia".

Dworek jest murowany, pokryty dachówką. Założony na planie prostokąta, dwutraktowy. Od frontu znajduje się portyk wsparty na czterech kolumnach, od wschodu nieznacznie wysunięty z lica muru ganek, od zachodu siedmiostopniowy murowany cokół. Zarówno prostopadłościenna bryła dworku jak i portyk przykryte są dwuspadowym dachem.

Zabytkowy dwór i park zajmują powierzchnię około 1 ha. Obszar parku wyraźnie wyznaczają stare drzewa pierścieniem otaczające dwór oraz pozostałości szpalerów i alei. Pomimo dużych zniszczeń, zmian i zatarcia dawnego układu przestrzenno – kompozycyjnego, przetrwały najważniejsze walory parku, takie jak ogólny zasięg założenia

ogrodowego oraz drzewostan parkowy, dwór i jego najbliższe otoczenie wraz z ukształtowaniem terenu czy brak współczesnej zabudowy na terenie parku. Na drzewostan parku składają się przede wszystkim świerki pospolite, brzozy brodawkowate i graby pospolite. W parku występują również lipy drobnolistne, kasztanowce białe, głogi dwuszyjkowe, jesiony wyniosłe i orzechy włoskie.

Zabytkowy zespół dworsko – parkowy w Motyczu jest jednym z nielicznych majątków Firlejów wokół Lublina, których obecność przetrwała w krajobrazie do dnia dzisiejszego.

Grodzisko wczesnośredniowieczne w Motyczu

Grodzisko w Motyczu datowane jest na VIII – IX wiek. Usytuowane zostało na prawym brzegu rzeki Czechówki, na naturalnym, zniwelowanym w tym celu wzniesieniu – w końcowej części cypla płaskowyżu lessowego, obecnie zarośniętego drzewami. Jak wskazują dotychczasowe badania archeologiczne, gródek w Motyczu był miejscem stacjonowania załogi (drużyn opolnych), strzegącej od zachodu aglomeracji lubelskiej. Stanowił istotny punkt w powstałej w VIII –IX wieku na terenie międzyrzecza Wisły i Bugu sieci grodów administracyjno – militarnych, strzegących oraz kontrolujących ważniejsze trakty rzeczne i lądowe. Natomiast, sądząc z licznych osad otwartych, zarejestrowanych w okolicy grodziska, odgrywał on w dobie plemiennej również istotną rolę administracyjno – militarną w kompleksie osadniczym mikroregionu.

Gródek w Motyczu należy do typu małych grodzisk wyżynnych o charakterystycznym położeniu i linii obronnej w postaci wału ochronnego i fosy, których fragmenty – od strony wysoczyzny – zachowały się do dzisiaj. Wał obronny miał konstrukcję drewniano – ziemną (skrzyniową), dodatkowo umocniona brukiem kamiennym. Zabudowa wewnątrz gródka skupiała się wzdłuż linii wałowej.

Integralną część wczesnośredniowiecznego grodziska stanowi jego przedpole przylegające od południa do linii wałów, zakończone nasypem ziemnym, zwanym „kurhanem”. Jest to prawdopodobnie fragment dodatkowego wału broniącego dostępu do grodziska od strony wysoczyzny, w miejscu silnego, naturalnego przewężenia cypla.

Konstrukcje obronne wczesnośredniowiecznego grodziska zostały częściowo zniszczone podczas prac związanych z adaptacją tego miejsca na nowożytne fortalicjum z XVII wieku. Wówczas przeprowadzono drogę obiegającą kuliście grodzisko

i wyprofilowano w zboczach cypla trzy trójkątne bastiony ziemne, przylegające od strony północnej, wschodniej i zachodniej.

Obecnie majdan grodziska jak i większe wypłaszczenia zajęte są pod uprawy rolne, natomiast strome zbocza i obrzeże pokrywa gęsta, krzaczasta roślinność.

5.4. Pozostałe zabytki

Cmentarz parafialny w Motyczu

Cmentarz rzymskokatolicki przy parafii p.w. Matki Bożej Anielskiej założony został w roku 1922, kiedy to bp. Marian Fulman erygował parafię w Motyczu. Teren motyckiej parafii wydzielony został z parafii w Konopnicy. Pierwszym proboszczem był ks. Karol Sawulski. Cmentarz położony jest przy bocznej szosie z Konopnicy, około 200 metrów na południe od kościoła parafialnego. Ma kształt prostokąta o wyciętym narożniku. Na cmentarzu zachowany jest pierwotny układ zadrzewienia wzdłuż ogrodzenia. Od momentu powstania cmentarz był kilkakrotnie powiększany. Najstarsze nagrobki pochodzą z lat dwudziestych. Wśród nich kilka wykonanych z piaskowca, kilka kutych, żelaznych krzyży i sześć ostatnich krzyży drewnianych.

Organistówka w Motyczu

Budynek powstał około 1910 roku w Krężnicy Jarej i zakupiony przez mieszkańców Motycza około 1918 roku z przeznaczeniem na plebanię. Pełnił funkcję plebanii do lat pięćdziesiątych XX wieku, kiedy to wybudowano plebanię murowaną. W kolejnych latach był mieszkaniem organisty oraz miejscem nauki religii.

Organistówka usytuowana jest w centralnej części Motycza, przy drodze Lublin - Motycz, nieopodal kościoła. Ma prostą formę, zbudowana jest na planie prostokąta, szerokofrontowa, symetryczna; konstrukcja wieńcowa z tarcicy sosnowej na jaskółczy ogon, podwalina dębowa na podmurówce ceglanej. Złożona jest z trzech pokoi, dwóch kuchni i sieni. Od północy znajdowały się dwa dobudowane przedsionki, obecnie rozebrane. Dom ma kształt prostopadłościenny, pokryty jest dwuspadowym dachem.

Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP i świętej Katarzyny Aleksandryjskiej w Konopnicy

Parafia rzymsko – katolicka p.w. Najświętszej Maryi Panny i św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Konopnicy powstała przy drewnianym kościele zbudowanym około 1374 roku. Na jego miejsce w latach 1650 – 1666 wzniesiony został kościół murowany, którego fundamenty znajdują się na dawnym cmentarzu kościelnym na zachód od obecnego kościoła.

Obecny murowany kościół parafialny powstał w 1905 roku. Kościół jest trójnawowy, bazylikalny z wieżą w fasadzie, transeptem i pięciobocznie zakończonym prezbiterium po bokach którego znajdują się zakrystia i skarbczyk. Nawa, transept i równej z nimi wysokości prezbiterium kryte są dachem krzyżowym; nawy boczne kryte są spłaszczonymi dachami pulpityowymi, zakrystia i skarbczyk namiotowymi, niższe od nich przedsionki mają daszki pulpityowe. Nawa główna jest trójprzęsłowa.

Wnętrze naw, transeptu i prezbiterium pokryte są współczesna polichromią ornamentalną. We wszystkich oknach znajdują się skromne, dwubarwne witraże, jedynie okno w prezbiterium posiada wielobarwne, współczesne witraże figuralne. Na wyposażenie kościoła składają się: ołtarz główny i dwa ołtarze boczne ze złoconymi z początku XX wieku, bez wyrazistych cech stylowych i wyższego poziomu artystycznego. Po bokach ołtarza głównego znajdują się dwie podrzeźbione konsole z obrazami św. Antoniego i św. Katarzyny Aleksandryjskiej, dwa drewniane konfesjonały oraz pochodzące z okresu międzywojennego cenne, kute w metalu: ambona z ażurową balustradą i kręconych schodkach, chrzcielnica i balustrada chóru. Z poza tego kompletu odnotować należy wieczną lampę, świecznik wiszący, dwie kamienne kropielnice, kaboszon nad skarbonką z data 1901na marmurowej plakiecie oraz wykonaną z takiegoż marmuru tablicę kommemoratywną Jana hr. Stadnickiego i Józefy z Wołk – Łaniewskich hr. Stadnickiej, umieszczoną na filarze koło prezbiterium. Ponadto, w kościele znajdują się dwie kolejne tablice – ks. Jana Kurczeni z 1925 oraz ks. Piotra Gintowt – Dziewałtowskiego, zamordowanego w 1940 roku na zamku w Lublinie.

Od około 1930 roku kościół ogrodzony murem na planie ośmioboku. Od zachodniej strony murem pełnym, ceglany, na cokole z filarkami zwieńczonymi profilowanymi czapami. Z pozostałych trzech stron, ogrodzenie w formie metalowych pręseł osadzonych między ozdobnymi filarkami zwieńczonymi kulami. Filary połączone podmurowaniem

wysokości cokołu od strony zachodniej. Po wewnętrznej stronie ogrodzenia rośnie rząd drzew liściastych o gatunkach mieszanych. Pod drzewami ustawione są cztery kapliczki procesyjne z cegły, na cokole, z otynkowana niszą zakończoną daszkowo. W 90-tych latach frontowa część ogrodzenia została przesunięta o około 3 m w stronę kościoła ze względu na drzewa wysadzające podmurowanie.

W czerwcu 1941 roku kościół i plebania zostały zajęte przez oddział SS. W tym okresie Niemcy dopuścili się dewastacji kościoła, znieważenia symboli religijnych, a także grabieży wotów.

Stara plebania w Konopnicy

Budynek starej plebanii w Konopnicy powstał na początku XX wieku w okresie budowy nowego kościoła. Plebania położona jest na zachód od kościoła w dość dużej od niego odległości. Zbudowana jest na prostokącie północ – południe; parterowa, podpiwniczona, kryta blaszanym dachem czterospadowym.

W reprezentacyjnym pomieszczeniu plebanii zachowany jest piec z początków XX wieku, zbudowany z białych kafli z dekoracyjną nastawą zwieńczoną palmetkami i małym kartuszem. Plebania wyposażona jest w komplet tradycyjnej, drewnianej stolarki z początku XX wieku z okuciami – dwuskrzydłowe drzwi płycinowe, wewnętrzne składane okiennice oraz okna skrzyńcowe z nadślemieniem. W pomieszczeniu głównym znajduje się dziewięcioramienny żyrandol z epoki.

Po przeprowadzeniu drogi między kościołem i plebanią, równoległe do jej fasady poprowadzone zostało nowe, metalowe ogrodzenie. Z poprzedniego ogrodzenia zostały dwa murowane, stojące poza drogą filarki. Z pozostałych stron teren plebanii jest nieogrodzony, otoczony zielenią. Z tyłu, na wysokiej skarpie ponad źródłiskiem i stawem, usytuowana jest nowa plebania wtopiona w resztki zabytkowego parku.

Park dworski w Konopnicy

Dworek w majątku Konopnica został zbudowany w połowie XIX wieku. Był murowany z kamienia i cegły, parterowy, otynkowany. Stał w otoczeniu drzew, które oddzielały tereny dworskie od zabudowań gospodarskich, położonych we wschodniej części

posiadłości oraz od torów kolejowych od strony południowej. Niemal równolegle do linii kolejowej do dworku prowadziła aleja kasztanowa.

Północna część posiadłości położona przy szosie Lublin – Motycz za gruntami kościelnymi na planie z 1881 oznaczona była jako „przy pałacu”, co sugeruje, że znajdował się w tym miejscu pałac. Istniał jeszcze tak zwany „górnny folwark” z budynkami gospodarczymi.

Do dnia dzisiejszego, zarówno z zabudowań dworskich jak i parku, niewiele zostało. Dworek, a także część zabudowań gospodarczych zostały całkowicie zniszczone. Nie ma również możliwości odtworzenia miejsc, gdzie stał pałac i górny folwark, ponieważ teren ten jest obecnie obsadzony drzewami owocowymi i miejscami zabudowany. Ze starego układu przestrzennego do dzisiaj dotrwały jedynie resztki zadrzewień, wzdłuż dawnej granicy posiadłości od strony toru kolejowego. Spośród kilkudziesięciu starych drzew zachowało się kilka pomnikowych buków.

Do dziś przetrwał również, choć niestety nie jest objęty ochroną, fragment parku położony w północnej części dawnego założenia. Położony na tyłach nowej plebanii, nad zaniedbanym stawem, częściowo na działce należącej do parafii. Na tym terenie znajduje się zrujnowana, murowana dzwonnica z 1781r. i zapewne, niewidoczne dzisiaj, fundamenty XVII wiecznej świątyni.

Zespół dworca kolejowego w Kozubszczyźnie

Dworzec kolejowy w Motyczu, wybudowano około 1890 roku. Był jednym z uzupełniających przystanków Żelaznej Drogi Nadwiślańskiej, łączącej Warszawę przez Lublin i Chełm z Kowlem. Zbudowany z czerwonej cegły, jednokondygnacyjny z ozdobnymi zwieńczeniami, kryty blachą. Mieści pomieszczenie na kasę biletową, poczekalnię i pomieszczenia zawiadowcy stacji. Prawdopodobnie w tym samym czasie wybudowano dwa drewniane budynki przeznaczone dla pracowników kolei. Zespół dworcowy położony jest przy drodze z Lublina do Bychawy, na styku dwóch miejscowości - Kozubszczyzna oraz Marynin. Do stacji prowadzi asfaltowa droga zaczynająca się przy skrzyżowaniu ze wspomnianą drogą. Trzy budynki wchodzące w skład zespołu są rozlokowane wzdłuż torów kolejowych. Od połowy lat 90 XX wieku dworzec jest nieczynny, drewniane budynki niezamieszkałe. Całość popada w ruinę.

Park dworski w Radawcu Dużym

Zespół dworsko parkowy powstał w okresie około 1910 – 1920. Pierwszy odnaleziony plan założenia pochodzi z 1931 roku. Założenie miało charakter folwarczno – dworski, funkcje gospodarcze górowały w nim nad reprezentacyjnymi. Właścicielami była rodzina Stadnickich.

Lata powojenne to okres stopniowej dewastacji folwarku. Dwór oraz budynki gospodarcze zostały rozgrabione w okresie parcelacji, a w latach 50 XX wieku zniszczony dwór rozebrano. W dawnym parku pozostała figura anioła, którą później skradziono. Za nieistniejącym dworem wybudowano kompleks chlewni należących do Zakładów Mięsnych w Lublinie.

W centralnej i południowej części terenu zachowały się fragmenty zadrzewienia dawnego parku i alei wjazdowej. Ta resztką parku jest ostatnią pozostałością po radawieckim folwarku.

Mogiła zbiorowa z 1940 roku w Radawcu Dużym

Pomnik powstał w miejscu stracenia przez Niemców i pochowania około 400 osób w okresie od 1940 do 1942 r. Pierwsza egzekucja miała miejsce 16 czerwca 1940 r. jako akcja odwetowa za śmierć niemieckiego „pełnomocnika” Wilhelma Bufala. Rozstrzelano wtedy 31 mieszkańców Radawca i 6 Żydów zmuszonych do kopania zbiorowego grobu. Ponadto Niemcy rozstrzelali tam jeńców radzieckich pracujących w majątku Radawiec, ukrywających się w okolicy Żydów i więźniów Zamku lubelskiego. Po wojnie mieszkańcy usypali w tym miejscu kopiec i postawili brzożowe krzyże. W późniejszych latach postawiono pomnik z czerwonego piaskowca z nazwiskami zamordowanych w pierwszej egzekucji. W 1988 r. mieszkańcy Radawca ufundowali drugi pomnik usytuowany tuż przed starszym.

Obelisk na miejscu kaźni 1939 – 1944 w Konopnicy

Obelisk zlokalizowany jest przy drodze Lublin – Kraśnik po wschodniej stronie drogi, na skraju lasu. Powstał w 1959 r., zbudowany jest z czarnego marmuru i osadzony na pryzmie

z dzikiego kamienia zespolonego cementem. Na obelisku znajduje się krzyż, na którego ramionach znajduje się napis: „Za Polskę, Wolność, Lud” oraz „Bohaterom ruchu oporu AL, BCh, AK poległym w walce z najeźdźcą hitlerowskim oraz więźniom Zamku Lubelskiego pomordowanym w tym miejscu w latach 1939 – 1944. Społeczeństwo powiatu i miasta Lublin.” 160 m na pn. wsch. od obelisku znajduje się drugi pomnik. Granitowa, pionowa tablica stojąca na płycie z piaskowca, obramowana polnymi kamieniami w stalowym zbrojeniu, całość ogrodzona stalowym, niskim płotem, wewnątrz ogrodzenia kostka brukowa. Na tablicy znajduje się napis „Wiecznej Pamięci Ofiar Pomordowanych Przez Niemieckiego Okupanta W Tym Miejscu W Latach 1939 – 1944. Społeczeństwo i GRN Konopnica, październik 1968 r.”

W lesie tereszyńskim, w czasie wojny miało miejsce co najmniej 8 egzekucji ludności cywilnej, Polaków i Żydów oraz więźniów Zamku lubelskiego. Według różnych źródeł od 60 do 90 osób. Egzekucje i pochówki ciał przeprowadzano najprawdopodobniej w miejscu usytuowania obecnego obelisku, a następne w różnych miejscach w pobliżu na terenie lasu tereszyńskiego. Stąd też zapewne drugi pomnik. Przy dostępnych opisach kolejnych egzekucji powtarzają się informacje o zakopaniu zwłok „nieopodal w lesie”, „na pobliskim polu”. Można z tego wnioskować, że na obszarze wokół obelisku i pomnika w lesie tereszyńskim znajdują się nieoznaczone mogiły pomordowanych. Pierwszej egzekucji dokonano w tym miejscu, w czerwcu 1940r., rozstrzelano wtedy Mieczysława Jasika i Wacława Słotwińskiego. Może mieć to związek z akcją odwetową w Radawcu Dużym z 16.06.1940, gdyż te nazwiska figurują również na liście osób zamordowanych tego dnia w Radawcu.

5.5. Zabytki archeologiczne

158 zabytków archeologicznych gminy Konopnica zostało wpisanych do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków. Są to przede wszystkim ślady osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego oraz pochodzące z tego czasu osady. Odkryto jednak również ślady z okresu wpływów rzymskich, osady i ślady osadnicze średniowieczne oraz nowożytnie.

Stanowiska archeologiczne znajdują się głównie w dolinach rzek Ciemięgi (pn. dopływ Bystrzycy) i Czechówki oraz ich dopływów jak Łazęga i pomniejszych strumieni, a także na wysoczyznach, wzdłuż stromych dolin rzecznych i naturalnie obronnych cyplach.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

6.1 Zabytki architektury sakralnej

Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP i świętej Katarzyny Aleksandryjskiej w Konopnicy

Kościół parafialny w Konopnicy znajduje się w dobrym stanie technicznym. Proboszcz wraz z wiernymi parafii w sposób wystarczający dbają o zabezpieczanie obiektu przez prowadzenie bieżącej konserwacji. Ze wszystkich ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków elementów zespołu kościoła w Konopnicy, czyli budynku kościoła, jego ogrodzenia i starej plebanii, w zadowalającej formie znajduje się jedynie kościół. Na filarkach ogrodzenia widać ubytki tynku, a metalowe przesła wymagają konserwacji. Budynek plebani, jakkolwiek stale użytkowany, widocznie traktowany jest z małą dbałością. Popękane kominy i ślady tymczasowych napraw rzucają się w oczy. Gmina powinna pozostawać w kontakcie z proboszczem parafii w celu koordynowania działań mających za celu uniknięcie pogarszania się stanu tych obiektów.

6.2 Zabytki architektury dworskiej

Zespół dworsko – parkowy w Motyczu

Obiekt od 1991 roku znajduje się w rękach prywatnych. W 1998 r. właściciele otrzymali nagrodę I stopnia Ministra Kultury "Za przeprowadzenie kompleksowego remontu dworu w Motyczu oraz wzorowe uporządkowanie jego otoczenia". Dwór i park stale monitorowane przez właściciela. Poza standardowym monitorowaniem nie wymaga zaangażowania ze strony gminy.

Park dworski w Konopnicy

Z dużego założenia dworsko - parkowego i folwarku w Konopnicy do dziś zachował się jedynie, chroniony przez wpis do wojewódzkiej ewidencji zabytków, fragment parku w południowej części dawnego założenia, obecnie przy torach kolejowych. Teren w rękach prywatnych, jako część gospodarstwa rolnego. Drzewostan w większości powojenny, w złym stanie, od lat niepielęgnowany. Jednak w centralnej części nad głęboką niecką, prawdopodobnie po zasypnym źródle, rośnie kilka niezwykle okazałych, pomnikowych buków. W celu uniknięcia dalszej degradacji drzewostanu, właściwym byłoby przeprowadzenie inwentaryzacji drzewostanu i wykonanie podstawowych prac pielęgnacyjnych.

Drugim ocalałym fragmentem zespołu dworskiego w Konopnicy, niestety w żaden sposób nie chronionym, jest obecnie również całkowicie zaniedbana część północna. Obejmuje teren należący do parafii i fragmenty sąsiednich działek, usytuowany na tyłach plebanii, wokół stawu. Na tym terenie stał nieistniejący już kościół, którego zarys był widoczny jeszcze w 60-tych latach XX w. Do tej pory przetrwała ruina XVIII wiecznej dzwonnicy oraz relikty zabytkowego drzewostanu. W tym wypadku również wskazane byłoby przeprowadzenie inwentaryzacji drzewostanu i podjęcie prac pielęgnacyjnych w odniesieniu do najcenniejszych drzew. Ponadto właściwe byłoby objęcie ochroną drzewostanu wraz z dzwonnica oraz zabezpieczenie wciąż okazałej ruiny przed dalszą degradacją. Ten stary park z ruiną, być może z odsłoniętym fundamentem starego kościoła z pięknym, starym drzewostanem nad stawem, ma szansę stać się jednym z piękniejszych fragmentów przestrzeni publicznej gminy Konopnica.

Park dworski w Radawcu Dużym

Pozostałością po założeniu dworsko - parkowym i folwarku w Radawcu jest resztką parku z usytuowanym w centrum dawnej części gospodarczej spichlerzem, oraz relikty kasztanowej alei dojazdowej do dworu i resztką alei bocznej. Pozostały drzewostan poza pojedynczymi drzewami, w większości powojenny, wymaga pielęgnacji. Stan zachowania układu szczątkowy. Z dawnego założenia w niezmiennym stanie pozostały jedynie granice własnościowe. Wskazane byłoby przeprowadzenie inwentaryzacji resztek parku, pielęgnacja reliktyw przedwojennego drzewostanu i podjęcie starań mających na celu umożliwienie korzystania z tego terenu okolicznym mieszkańcom.

6.3 Cmentarze

Cmentarz parafialny w Motyczu (czynny)

Cmentarz znajduje się pod opieką miejscowej parafii. Najstarsza część, położona bezpośrednio przy ulicy, jest w dobrym stanie. Należy jednak jak najszybciej podjąć wspólnie z parafią działania mające na celu zahamowanie procesu budowy nowych nagrobków na miejscach mogił z drewnianymi i żelaznymi krzyżami z 20-tych lat, kiedy cmentarz powstawał. Należy we współpracy z proboszczem podjąć próby uświadomienia dysponentom tych najstarszych grobów, że nie nowe, kamienne groby, ale te właśnie krzyże na mogiłach ich bliskich powinny być pielęgnowane jako świadectwo lokalnej historii oraz jakości i stylu życia przodków.

6.4 Miejsca Pamięci Narodowej

Mogiła zbiorowa z 1940 roku w Radawcu Dużym

Stojące na miejscu dwa pomniki są w dobrym stanie. Lokalny charakter upamiętnionych, tragicznych wydarzeń z czasów drugiej wojny światowej powoduje, że mieszkańcy Radawca i okolic pamiętają o tym miejscu i dbają o nie. Przed pomnikami odbywają się apele rocznicowe i uroczystości z udziałem miejscowej ludności i władz samorządowych. W ostatnich latach, podczas przebudowy drogi 747 wykonano utwardzony zjazd oraz miejsca parkingowe. W tej sytuacji wymagane jest jedynie stałe monitorowanie.

Obelisk na miejscu kaźni 1939 – 1944 w Konopnicy

Nieco gorzej od miejsca straceń w Radawcu wygląda sytuacja obelisku i pomnika, a także samego obszaru lasu tereszyńskiego. Zanim powstała nowa droga do Rzeszowa miejsce to znajdowało się przy bardzo przeciążonej trasie, przez lata funkcjonował tam dziki parking, a w czasie budowy drogi w tej okolicy składowano olbrzymie ilości ściętych drzew i materiały budowlane. Obecnie ten fragment lasu wraz z pamiątkowym obeliskiem, pomnikiem i innymi niezidentyfikowanymi do tej pory miejscami pochówku pomordowanych, znajduje się na końcu ślepej, mało uczęszczanej drogi.

Wydaje się, że nadszedł wreszcie czas na gruntowne uporządkowanie tego fragmentu lasu. Chodzi o wyzbieranie ogromnej ilości zalegających tam śmieci. W następnej kolejności, przeprowadzenie kwerendy w archiwach i nieinwazyjnych badań archeologicznych mających na celu wskazanie i oznaczenie, a następnie objęcie ochroną wszystkich mogił. Działania takie pozwolą uniknąć przypadkowych odkryć podczas eksploatacji gospodarczego lasu. Odkrycia takie rzadko bywają zgłaszane i wiążą się niestety z mniej lub bardziej świadomym bezczeszczeniem takich miejsc.

6.5 Pozostałe zabytki

Zespół dworca kolejowego w Kozubszczyźnie

Najcenniejszy z trzech elementów dworca kolejowego w Kozubszczyźnie – stacji Motycz, murowany budynek dworca został niedawno przejęty przez gminę. W planach jest rewaloryzacja i zagospodarowanie budynku. Długotrwałe starania o przejęcie od PKP drewnianych budynków nie przyniosły niestety rezultatów, skutkiem czego drewniane domy pracowników Żelaznej Drogi Nadwiślańskiej uległy prawie całkowitemu zniszczeniu. Jeśli chodzi o remont i adaptację budynku stacji, należy pamiętać o konsultowaniu projektu z LWKZ. W sprawie zaś dwóch budynków drewnianych sugeruje się wnioskowanie o wyłączenie z wojewódzkiej ewidencji.

Organistówka w Motyczu

Drewniana organistówka w zespole kościelnym w Motyczu zdaje się nie pełnić obecnie żadnej wyznaczonej funkcji mieszkalnej ani gospodarczej. Poprzez nieprzemyślane remonty straciła swój pierwotny charakter. Wstawiono plastikowe okna i aluminiowe, przeszklone drzwi, całość obito białym siding’iem a dach pokryto blachą trapezową. Z tego powodu o stanie zachowania elementów konstrukcyjnych budynku nic nie można powiedzieć. Najwłaściwszym postępowaniem w stosunku do tego budynku byłoby przywrócenie dawnego zewnętrznego wyglądu.

6.6 Zabytki archeologiczne

Jedynym wpisanym do rejestru zabytków województwa lubelskiego zabytkiem archeologicznym w gminie Konopnica jest wczesnośredniowieczne grodzisko w Motyczu. Grodzisko w części znajduje się na prywatnym terenie. Ochroną konserwatorską objęte jest w granicach specjalnie w tym celu wytyczonej działki nr 1096 o powierzchni 0.13 ha. Działka ta wytyczona na potrzeby wpisu do rejestru w roku 1996 obejmuje w całości wyłącznie kulminację grodziska. Skutkuje to całkowitym brakiem strefy ochronnej dla grodziska. Właściciel terenu bezkarnie podcina skarpy dokładnie po linii granicy ochrony.

Grodzisko w Motyczu jest szczególnie okazałym przykładem tego rodzaju budowli obronnych. Ze względu na swoją absolutnie nietypową dla okolicy formę mogłoby być atrakcją turystyczną, na początek przynajmniej dla mieszkańców gminy. Należy wnioskować do LWKZ o poszerzenie obszaru ochrony. Wskazane jest także podjęcie działań mających na celu porozumienie z właścicielem obiektu, tak aby miejsce to mogło być udostępnione dla zwiedzających.

Pozostałe stanowiska archeologiczne gminy Konopnica są rozproszone i przebadane w niepełny sposób, dlatego też należy wnioskować o weryfikację wyników badań AZP w tym zakresie. Dokumentacja wymienionych obszarów zawiera braki w kwerendzie źródłowej, a materiał kartograficzny jest niejednorodny i nie odpowiada aktualnym standardom dokumentacji.

6.7 Analiza szans i zagrożeń

Mocne strony

- bogata historia regionu
- występowanie reliktyw parków dworskich dających możliwość zagospodarowania jako przestrzeń publiczną
- lokalny charakter obiektów zabytkowych powodujący stosunkowo wysoką świadomość wagi poszczególnych obiektów wśród mieszkańców;
- liczne stanowiska archeologiczne

Słabe strony

- umiejscowienie większości zabytków na terenach prywatnych
- niedostateczne zaangażowanie w tworzenie atrakcji turystycznych w oparciu o walory kultury materialnej i historii regionu
- słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna
- niewykorzystany potencjał reliktyw parków dworskich
- niewystarczająco przebadane i udokumentowane stanowiska archeologiczne

Szanse

- popularyzacja walorów gminy poprzez tworzenie szlaków pieszych i rowerowych
- położenie blisko Lublina dające szanse gminie na stanie się celem bliskich wycieczek
- przeprowadzenie badań archeologicznych wybranych stanowisk z terenu gminy

Zagrożenia

- potencjalne trudności w otwarciu dostępu do zabytków znajdujących się w rękach prywatnych
- erozja i niszczenie stanowisk archeologicznych w czasie realizacji inwestycji budowlanych, a także poprzez gospodarkę rolną o charakterze inwazyjnym
- nielegalne poszukiwania zabytków archeologicznych
- brak zgłoszeń przypadkowych odkryć zabytków archeologicznych

7. Założenia programowe

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa, iż opracowanie programu opieki nad zabytkami ma na celu:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania przestrzennego kraju,
2. Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021

3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanów ich zachowania,
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Działania dotyczące obiektów zabytkowych i stanowisk archeologicznych objętych ochroną konserwatorską znajdujących się w rejestrze zabytków, wymagają uzyskania pozwolenia Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i winny być realizowane przy uwzględnieniu odrębnych przepisów z zakresu ochrony zabytków, zaś prace budowlane przy obiektach zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków wymagają uzyskania opinii Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie.

Celem strategicznym Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami jest intensyfikacja ochrony i opieki nad zasobem dziedzictwa kulturowego oraz promocja Gminy Konopnica.

Należy pamiętać, że są to działania wieloletnie i muszą być dostosowane do możliwości finansowych Gminy. Priorytety określone w Programie nie są nakazem, stanowią propozycje, które będą realizowane z inicjatywy władz gminnych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami pełni funkcję promocyjną i informacyjną, jest również raportem o stanie dziedzictwa kulturowego w Gminie oraz wskazuje działania zmierzające do jego poprawy. Realizacja zdefiniowanych i wytyczonych celów w tym zakresie powinna pomóc Gminie Konopnica w zachowaniu dziedzictwa kulturowego. Działania te powinny być realizowane zgodnie z hierarchią i kontrolowane na każdym etapie.

Priorytet I:

Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego

Kierunki działania:

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021

- monitorowanie stanu zachowania zabytków i doprowadzenie do poprawy ich stanu technicznego

Zadania:

- systematyczne pozyskiwanie informacji od właścicieli obiektów o zapotrzebowaniu na prace remontowe
- wytypowanie najbardziej zagrożonych obiektów, do których niewątpliwie należą pozostałości parków dworskich w Konopnicy i Radawcu Dużym
- podjęcie niezbędnych kroków w celu zinwentaryzowania i przeprowadzenia pielęgnacji drzewostanów, zagospodarowania przestrzeni parków i udostępnienia lokalnej społeczności
- zinwentaryzowanie najstarszych nagrobków na terenie cmentarza w Motyczu i objęcie ich opieką przez parafię i gminę, aby podnieść świadomość mieszkańców dotyczącą wartości historycznych zabytkowych pomników
- przeprowadzenie prac porządkowych w lesie tereszyńskim, na obszarze, na którym znajdują się ujęte w g.e.z. pomniki / cmentarze pomordowanych
- przeprowadzenie szczegółowej kwerendy archiwalnej dotyczącej egzekucji w lesie tereszyńskim
- przeprowadzenie w lesie tereszyńskim nieinwazyjnych badań archeologicznych metodą elektrooporowa i magnetyczną w celu odnalezienia i oznaczenia wszystkich miejsc pochówku pomordowanych na tym obszarze
- dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach niebędących własnością gminy w postaci stosownej uchwały dotyczącej dotacji na prace remontowe przy zabytkach
- pozyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków oraz pomoc w ich uzyskaniu dla właścicieli zabytków nieruchomych
- sprawowanie opieki nad objętymi ochroną miejscami pamięci
- podjęcie działań w kierunku przywrócenia organistówe w Motyczu oryginalnego wyglądu
- przeprowadzenie remontu i adaptacji budynku dworca w Kozubszczyźnie

Priorytet II:

Rozszerzanie zasobu i zmiany w zakresie ochrony zabytków w Gminie Konopnica

Kierunki działania:

- rozszerzanie Gminnej Ewidencji Zabytków przez włączenie do niej północnej części parku podworskiego w Konopnicy wraz z ruiną dzwonnicy

Zadania:

- aktualizacja Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego oraz planów miejscowych o informacje nt. zabytków wykreślonych z GEZ oraz nowych, do niej włączonych
- wnioskowanie do LWKZ o poszerzenie obszaru chronionego, na którym znajduje się grodzisko w Motyczu

Priorytet III:

Promocja zasobu dziedzictwa kulturowego Gminy Konopnica

Kierunki działania:

- udostępnienie informacji dotyczących dziedzictwa kulturowego
- badanie źródeł i opracowanie publikacji dotyczącej historii gminy

Zadania:

- udostępnienie wykazu Gminnej Ewidencji Zabytków (oprócz części dotyczącej stanowisk archeologicznych) oraz Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na stronie Urzędu Gminy Konopnica
- ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i ochrony kultury materialnej gminy, w tym prac dyplomowych: licencjackich, magisterskich, doktorskich
- stworzenie monografii naukowych dotyczących zespołów dworskich w Konopnicy, Radawcu i Motyczu
- podjęcie rozmów z właścicielem terenu grodziska w Motyczu w celu uzyskania możliwości udostępnienia tego miejsca do zwiedzania
- umieszczenie informacji o szlakach rowerowych na stronie gminy wraz ze śladem gps do pobrania
- oznakowanie zabytków za pomocą tablic z kodem QR
- opracowanie folderu promującego walory gminy, w tym zabytki

- współpraca z sąsiednimi gminami dla podkreślania powiązań kulturowych

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Władze samorządowe mają do dyspozycji liczne instrumenty oddziaływania na realizację GPONZ. Należą do nich finansowe wspieranie określonych przedsięwzięć, sporządzanie miejscowych planów przestrzennego zagospodarowania, inspirowanie działań niezależnych podmiotów, wspieranie powstawania lokalnych stowarzyszeń, informowanie środowisk, opinii publicznej, władz państwowych itp. o swoich zamiarach i wpływanie na regionalną politykę kulturalną.

Zadania określone w Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Konopnica będą realizowane w wyniku podjęcia następujących działań:

- współpraca władz gminy z wojewódzkim konserwatorem zabytków, parafiami, organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi oraz właścicielami obiektów zabytkowych;
- realizacja projektów i programów miejscowych;
- działania promocyjne, np. rozpowszechnianie wiedzy na temat zachowanych zabytków, promowanie postaw obywatelskich na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego gminy, publikacja nowych folderów turystycznych oraz opracowań naukowych, których tematykę stanowiłyby historia i dziedzictwo kulturowe gminy Konopnica, współpraca międzyregionalna i międzynarodowa;
- działania edukacyjne, np. w formie organizowania corocznego porządkowania zachowanych cmentarzy na terenie gminy z aktywnym udziałem dzieci i młodzieży z okolicznych szkół, w tym prowadzenie zajęć, wykładów dotyczących historii „małej ojczyzny”, publikacja informacji o aktualnym stanie zabytków oraz ewentualnych zagrożeniach w lokalnych mediach;
- działania w ramach programów dofinansowywanych z funduszy Unii Europejskiej.

9. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Zasady finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami określa rozdział 7 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych spoczywa na właścicielu (posiadaczu) obiektu zabytkowego – osobie prawnej lub fizycznej, posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, będącej właścicielem zabytku, opieka nad zabytkiem stanowi jego zadanie własne.

Na wniosek właściciela (j.s.t. czy osoby prawnej i fizycznej) może być udzielona dotacja celowa.

Finansowanie może pochodzić z różnych źródeł: krajowych i zagranicznych:

1. Środki własne budżetowe gminy na realizację zadań własnych;
2. Środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
3. Środki Narodowego Instytutu Dziedzictwa
4. Środki Wojewody Lubelskiego (pozostające w dyspozycji Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków);
5. Dotacje podmiotowe dla instytucji kultury, których organizatorem jest samorząd województwa;
6. Środki Unii Europejskiej;
7. Dotacje samorządu województwa dla jednostek samorządu terytorialnego innych szczebli na realizację zadań z zakresu kultury i sztuki;
8. Dotacje, granty, nagrody samorządu województwa dla podmiotów nie zaliczanych do sektora finansów publicznych;
9. Środki własne jednostek samorządu terytorialnego różnych szczebli;
10. Środki prywatne;
11. Dotacje i fundusze celowe rządowych i pozarządowych programów pomocowych;
12. Składki i zbiórki publiczne finansowane ze środków ludności;
13. Inne środki przewidziane prawem.

10. Bibliografia

Źródła:

Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Lublinie, Karty komentarzy oraz karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, Przewodnik po upamiętnionych miejscach walk i męczeństwa – lata 1939 – 1945. Warszawa 1988r., Siemion L. Z lat okupacji hitlerowskiej. Lublin 1971r., Rejestr miejsc i faktów zbrodni popełnionych przez okupanta hitlerowskiego na ziemiach polskich – woj. Lubelskie. Warszawa 1985

Opracowania:

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017, Warszawa 2017.

Mapa Kwatermistrzostwa,

http://maps.mapywig.org/m/Polish_maps/series/126K_Map_Kwatermistrzostwa/CP-48_Kol_VI_Sek_IX_Lubart%C3%B3w.jpg, (dostęp: 23.03.2018).

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 oraz Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 -2020 .

Nazwy miejscowe Polski. Historia, pochodzenie, zmiany, red. K. Rymut, t. 2, Kraków 1997.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego.

Rolska–Boruch I., *Siedziby szlacheckie i magnackie na ziemiach zwanych Lubelszczyzną: 1500- 1700. Założenia przestrzenne, architektura, funkcje*, Lublin 1999.

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. 5, Warszawa 1884.

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. 9, Warszawa 1888.

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, red. B. Chlebowski, t. 14, Warszawa 1895.

Strategia Rozwoju Gminy Konopnica na lata 2008–2020, Konopnica 2008.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.), red. G. Gorzelak, Lublin 2014.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Konopnica, red. R. Jończak, M. Kołodziej-Gądek, M. Popkiewicz, Konopnica 2014.

http://www.mkidn.gov.pl/media/po2017/dokumenty/20170613Wspieranie_opieki_nad_miejscami_pamieciitrwalymi_upamietnieniami_w_kraju_horizontal.pdf,

(dostęp: 23. 03. 2018).

Zabytki architektury i budownictwa, t. 22: *Województwo lubelskie*, red. I. Kochanowska, Warszawa 1995.

Spis tabel:

1. Zabytki wpisane do rejestru zabytków województwa lubelskiego, s. 16.
2. Zabytki wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków, s. 16.
3. Zabytki wpisane do gminnej ewidencji zabytków, s. 17.
4. Wykaz stanowisk archeologicznych, s.17.

Zbigniew Zacharski
Lublin, marzec 2018 r.